

Ovaj broj još donosi prikaze knjiga, bilješku o novim izdanjima s najavom njihova prikaza, sadržaj oba broja časopisa za 2010. godinu te kazalo autora i članaka.

Mario Fabekovec

Archives, 34, 120(2009)

Uređivački odbor na čelu s Ruth Paley odabrao je za ovaj broj časopisa *Archives* tri autorska članka. Rubrika *Bilješke i dokumenti* donosi još dodatna dva, nakon čega slijede dva nekrologa. Kraj časopisa sadrži već ustaljene rubrike *Prikazi knjiga* i *Kratke obavijesti*.

Prvi i najkraći članak napisao je Alan Rogers, honorarni istraživač na Institutu za srednjovjekovne studije Sveučilišta u Nottinghamu, naslovivši ga *Posjedovni listovi Williama Brownea i kasni srednjovjekovni Stamford*. U njemu se autor pozabavio posjedovnim listovima kao važnim vlasničkim ispravama koje su njihovim vlasnicima bile osnovno sredstvo dokazivanja vlasništva nad kupljenim nekretninama i posjedima. Kao primjer Rogers koristi djelomično sačuvane posjedovne listove W. Brownea (oko 1410-1489), bogatog trgovca vunom, koji je u engleskom gradu Stamford i okolini stekao brojne posjede i svoja sredstva iskoristio za osnutak tamošnje bolnice. Važnost posjedovnih listova u to doba autor ilustrira kroz primjere iz arhivskog gradiva Nacionalnog arhiva o sudskim sporovima u Stamfordu povodom pitanja pravne urednosti pojedinih listova, kao i kroz oporuke tamošnjih dostojanstvenika. Glavno autorovo pitanje tiče se ukupnog broja Browneovih listova, a uvjetovano je njihovom slabom očuvanošću. Kao nadomjestak Rogers koristi kroniku tamošnjeg velečasnog Francisa Pecka iz 18 st. koji je citirao i spominjao brojne zagubljene Browneove listove. Analizom kronike autor dolazi do mogućeg broja listova za vremensko razdoblje do 1640, zaključivši da je njihov ukupan broj znatno veći.

Kent Hackmann, profesor povijesti na Sveučilištu američke savezne države Idaho, autor je članka *Tiskani izvori Karipskog odbora iz Londona (1799-1833)*, u kojem je obradio temu robovske radne snage kolonijalne Britanije na plantažama šećera Kariba. Kao osnovni izvor poslužila mu je zbirka 217 tiskanih naslova (knjiga, brošura, rasprava) objavljenih u navedenom razdoblju, koju je Karipski odbor trajno deponirao u Institut za proučavanje Commonwealtha Sveučilišta u Londonu. Odbor je od 18. stoljeća zastupao interese karipskih trgovaca i vlasnika tamošnjih plantaža šećera, istovremeno se protiveći sve glasnijim pozivima za oslobođanjem i emancipacijom robova s tih plantaža. Analizirajući pojedine naslove zbirke, autor daje odgovore na pitanja koja se tiču njene provenijencije, mogućeg grupiranja pojedinih naslova zbirke i naknade koju su plantažeri energično zahtijevali u slučaju oslobođanja njihovih robova. Natpisi na pečatima pojedinih svezaka nesumnjivo utvrđuju vezu između provenijencije zbirke i lokacije u središtu Londona na kojoj je Odbor u to vrijeme djelovao. U svrhu što bolje analize, Hackmann donosi svoju inačicu grupiranja naslova zbirke, razvrstavši ih u devet tematski povezanih skupina (npr. o parlamentarnim debatama na temu ropstva i emancipacije; ukidanju/zagovaranju ropstva; gospodarskim temama vezanim uz plantažnu privredu; poboljšanju uvjeta života robova i dr.). Time autor učinkovito naglašava raznolikost zbirke i njenu važnost u proučavanju

objavljenih izvora koje su plantažeri koristili kao važan izvor informacija u postizanju svojih ciljeva. Osim detaljnije raščlambe reprezentativnih naslova u svakoj skupini, saznajemo nešto više i o problematici naknade i stajalištima njenih zastupnika i malobrojnih osporavatelja tijekom tog vremena.

U trećem članku *Krivotvorine u arhivima*, ispitani su zloglasni primjeri krivotvorina u posljednjih tristo godina. David Thomas, tehnološki direktor i glavni službenik za informacije u britanskom Nacionalnom arhivu, na vrlo zanimljiv način ukazuje na načine djelovanja krivotvoritelja, ističući u brojnim primjerima utemeljenima na vlastitoj praksi i objavljenoj literaturi obrasce ponašanja i djelovanja ovih profesionalnih varalica. Autorovo polazište predstavlja tvrdnja da su krivotvorine, uz krađu, najveća prijetnja za opstojnost arhivskih fondova i zbirki. U proučavanju karakternih osobina krivotvoritelja i njihovog ponašanja, Thomas je posegnuo za primjerima šest pojedinaca koji su, između ostalog, krivotvorili Shakespeareova djela, dokumente o provenijenciji krivotvorenih umjetnina, mormonske dokumente i britanske dokumente vezane uz Heinricha Himmlera. U svom se promišljanju autor dotaknuo nekoliko vidova ove problematike, kao što su motivacija krivotvoritelja i osobine sakupljača. Ujedno su podcrtani i ključni aspekti dokumenata koji omogućuju otkrivanje krivotvorina, a svaki od njih (fizički dokazi, provenijencija, izgled i sadržaj) su potkrijepljeni primjerima iz bliže ili dalje prošlosti. Zaključivši da „krivotvorine truju zdenac povijesti“, Thomas je svoj pogled usmjerio i na blisku budućnost obilježenu lakoćom krivotvorenja elektroničkih zapisa s obzirom na njihovo postojanje na više lokacija i adresa s kojih se šalju. S tim u vezi istaknuo je pitanje autentičnosti takvih zapisa prije njihova preuzimanja u arhiv, kao ono koje zahtijeva što skoriji odgovor. Na kraju autor donosi biografske informacije o krivotvoriteljima koje je koristio kao primjer u tekstu.

Rubrika *Bilješke i dokumenti* donosi dva članka upotpunjena prijepisima izvornog arhivskog gradiva. Prvi je napisao William Gibson, profesor crkvene povijesti i ravnatelj Oxfordskog centra za metodizam i crkvenu povijest na Sveučilištu Oxford Brookes, ujedno i dugogodišnji suradnik ovog časopisa. Njegov kratki tekst, naslovljen *Biskup za Virginiju 1672: Djelić iz rukopisne ostavštine biskupa Warda*, daje novi doprinos pitanju politike Anglikanske crkve prema svojim sjevernoameričkim kolonijama u 17. stoljeću. Nastojanja središnjih engleskih crkvenih krugova da u nekoliko navrata ustoliče biskupa u svojoj prvoj američkoj koloniji Virginiji, nisu otišla dalje od pripremnih radnji. Jedna od njih opisana je u bilješci iz rukopisne ostavštine Setha Warda, biskupa Sailsburyja (1667-1689), koja se čuva u pismohrani Wiltshirea i Swindona. U njoj nepoznat autor ukratko opisuje sastanak petorice vodećih engleskih biskupa 22. travnja 1672. u Londonu, tijekom kojeg su dali konkretne prijedloge za ustanovljenje biskupije u Virginiji i djelovanje njenog primasa, kao i njeno financiranje. Autor podrobnije opisuje pojedine dijelove bilješke i nudi njihovo tumačenje tamo gdje to omogućuje jasnoća konteksta. Cijeli članak Gibson je zaokružio njenim faksimilom i prijepisom.

Glavna urednica časopisa Ruth Paley, autorica je drugog članka u ovoj rubrici *William Cleeve i Hiltonova banda: Sudovanje i neslaganje tijekom 1680-ih*. Neuspjeh pokušaj opoziva mirovnog suca W. Cleevea iz Middlesexa 1686. autorica stavlja u kontekst političko-vjerskih trzavica koje su se zbivale u Engleskoj tijekom vladavine Jakova II. (1660-1689) i potiskivanja Vigovaca i ekstremnih protestanata potaknutih

od dvora. W. Cleeve je u ulozi mirovnog suca potpisao brojne presude s obvezujućom novčanom kaznom protestantima koje je uz podršku dvora prokazivala skupina doušnika poznata kao *Hiltonova banda*. Njegova revnost i postupne promjene u vjersko-političkoj naklonosti kralja, dovele su do pritužbe skupine sudaca Middlesexa pisмено upućene Vrhovnom sucu Kraljevstva. Prijepisom tužbe i Cleeveovog odgovora, autorica pruža detaljniji uvid u ovu temu, ali na kraju ne donosi konkretan zaključak.

Ovaj broj časopisa donosi i dva nekrologa. Prvi se odnosi na Davida Johnsona (1934-2008), predsjednika British Records Association (2000-2004) i dugogodišnjeg djelatnika pismohrane Gornjeg doma engleskog parlamenta. Drugi nekrolog odaje počast Arthuru Owenu (1924-2008), višegodišnjem načelniku Odsjeka za rukopise knjižnice Sveučilišta Cambridge i pomoćnom uredniku (1960-1963) i uredniku (1964-1976) ovog časopisa.

Za odabir u rubrici *Prikazi knjiga* ponovo je odgovoran u ovom broju već spomenuti William Gibson, koji donosi izbor od dvadeset i sedam naslova: Michelle P. Brown, *Rukopisi iz anglosaksonskog doba; Engleski biskupski akti 32: Norwich 1244-1266* (ur. C. Harper Bill) i *Engleski biskupski akti 33: Worcester 1062-1185* (ur. M. Chaney, D. Smith, C.N.L. Brooke i P. Hoskin); *Holkhamova ilustrirana Biblija: Faksimil* (autorica uvoda i komentara Michelle P. Brown); A.R. Bell, C. Brooks i P.R. Dryburgh, *Engleska trgovina vunom, oko 1230-1327; Registar ceha Sv. Križa, Sv. Marije i Sv. Ivana Krstitelja u Stratfordu-upon Avon* (ur. Mairi Macdonald); R.N. Swanson, *Indulgencije u kasnoj srednjovjekovnoj Engleskoj*; P. Beal, *Rječnik engleske rukopisne terminologije 1450-2000; Siromaštvo i bogatstvo. Ovce, oporezivanje i milostinja u kasnom srednjovjekovnom Norfolku* (ur. M. Bailey, M. Jurkowski i C. Rawcliffe); A. Spicer, *Kalvinističke crkve u ranomodernoj Europi*; S. Hardman Moore, *Hodočasnici: Naseljenici Novog svijeta i zov doma; Vjerovanja po Bibliji: Kršćanske percepcije* (ur. M. Dimmock i A. Hadfield); A. Milton, *Laudijevska i kraljevska polemika u Engleskoj 17. stoljeća: Karijera i zapisi Petera Heylyna*; D.J. Appleby, *Crna Bartolomejska noć: Propovijedanje, polemike i restauracija; Sve duše pod Starim režimom: Politika, učenje i umjetnost oko 1600-1850* (ur. S.J.D. Green i P. Horden); W.M. Jacob, *Klerička zanimanja u dugom osamnaestom stoljeću 1680-1840*; B. Hoadley, *Rasprava o postanku i instituciji građanske vlade*; C. Steedman, *Gospodar i sluga, ljubav i rad tijekom industrijalizacije Engleske; Joseph Priestley, znanstvenik, filozof i teolog* (ur. I. Rivers i D.L. Wykes); J.H. Thomas, *Istočnoindijska kompanija i provincije osamnaestog stoljeća, sv. II, Kapetani, agenti i sluge: Galerija portreta Istočnoindijske kompanije; Dnevnik Johna Loungea, vikara u Coddenuhamu 1765-1832* (ur. M. Stone); N. Watson, *Književni turisti; E.H. Milligan, Biografski rječnik britanskih kveкера u trgovini i industriji 1775-1920*; T. Gould, *Lijek i radoznalost: Knjižnica Wellcome iznutra; Ranoviktorski odličnik: Dnevnik Williama Cotton Risleyja, vikara u Deddingtону, prvi dio 1835-1848* (ur. G. Smedley-Stevenson); *BBC-ijeva izvješća o publici 1837. - oko 1950. i parlamentarni dokumenti Laburističke stranke 1968/69-1993/94* (www.britishtonlinearchives.co.uk) i A. Chandler, *Anglikanska crkva u dvadesetom stoljeću. Crkveni povjerenici i reformna politika 1948-1998*.

Rubrika *Kratke obavijesti* sadrži jedanaest novih naslova: J. Black, *Britanija u osamnaestom stoljeću 1668-1783*; L. Hollis, *Feniks, katedrala Sv. Pavla i ljudi koji su stvorili suvremeni London*; N. Yates, *Liturgijski prostori, kršćansko bogoslužje i crkvene zgrade u zapadnoj Europi 1500-2000*; D. Leonard, *Britanski premijeri devetnaestog*

stoljeća; R. Hentschell, *Kultura sukna u ranomodernoj Engleskoj i tekstualna izgradnja nacionalnog identiteta*; J.C. Sainty; *Kronološki popis plemstva Engleske i Velike Britanije 1649-1800*; *Časopis lokalnog povijesnog društva okruga Durham*, sv. lxxiii; *Obiteljski povjesničar Oxfordshirea*, xiii/1 (časopis Obiteljskog povijesnog društva Oxfordshirea); *Povijest Warwickshirea* (časopis lokalnog povijesnog društva Warwickshirea); *Torta i dječji konjić*, xvii/5 i 6 (časopis povijesnog društva Banburyja) i K. Bailey, *Aylesbury: Okružni grad i njegova željeznička stanica 1877-1905, Ispitivanje statistike robe tamošnjeg ogranka London i North Western željeznice i značajke željezničara prema popisima stanovništva 1881-1901.*

Marijan Bosnar

Archivar. Zeitschrift für Archivwesen, 63, 1, 3(2010)

U uvodnom prilogu **prvog broja iz 2010. godine** Rolf Dässler i Karin Schwarz napominju da je od sredine 90-ih godina prošlog stoljeća pitanje trajne pohrane elektroničkih sadržaja, tj. njihove trajne zaštite i dostupnosti (elektroničko arhiviranje), u središtu zanimanja njemačkih arhivista kao jedan od najvećih problema arhivskih institucija, s obzirom na sveprisutnost raznih oblika elektroničke obrade podataka u uredima svih potencijalnih stvaratelja arhivskog gradiva, a prije svega javne uprave i gospodarstva. Informacijsko-tehnički temelj poslovnih procesa ne predstavljaju više isprave, registraturne knjige i spisi, nego sustavi baza podataka, tako da bi po mišljenju autora, u osnovne zahtjeve arhivske djelatnosti svakako pripadalo i utvrđivanje načina postupanja s bazama podataka, tj. metoda vrednovanja i trajnog čuvanja u njima pohranjenih zapisa.

Rad Christiana Keitela na primjeru Zemaljskog arhiva Baden-Württemberg predstavlja mogućnosti (tehničke i kadrovske) javnih arhivskih ustanova u preuzimanju elektroničkih zapisa. Izvješće se odnosi na razdoblje 2006-2009. u kojem je izrađeno vlastito programsko rješenje za pohranjivanje navedenih zapisa: *Digitale Magazin DIMAG* (radi smanjivanja uzajamne međuovisnosti podataka, za pohranu podataka koji upravljaju metapodacima izabrana je baza podataka, a za metapodatke i ostale podatke datotečni sustav). Izradi vlastitog programa pristupilo se budući da u to vrijeme nije bilo raspoloživog sustava za arhive, a knjižničarski su tražili opsežne preinake. Krajem 2009. DIMAG je sadržavao 17.000 elektroničkih arhivskih dokumenata i oko 57 milijuna zapisa (slogova podataka): tekstualne dokumente, digitalne zapise hibridnih dokumenata, policijske istražne spise, zapise starijeg registraturnog upravnog sustava, razne skenirane dokumente, zapise poslovnih procesa pisarnice i geodetskog informacijskog sustava, digitalne fotografije i statističke mikropodatke. Autor smatra da se danas i elektronički zapisi jednako stručno vrednuju, preuzimaju i pohranjuju kao i papirnati, a iako nisu riješeni problemi standarda informacijske tehnologije (preuzimanje, pohrana, održavanje), broj arhiva spremnih na preuzimanje gradiva u elektroničkom obliku raste.

U kontekstu vjerodostojnosti i cjelovitosti elektroničkih zapisa Steffan Schwalm predstavlja Zakon o elektroničkom potpisu od 16. svibnja 2001. i Uredbu o elektroničkom potpisu od 16. studenoga 2001. Savezne Republike Njemačke (pravno